

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

SEIMO KONTROLIERIAUS INICIATYVA ATLIKTO TYRIMO DĖL POLICIJOS PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ (NEVEIKIMO), SUSIJUSIŲ SU X GALIMAI TEISIŲ PAŽEIDIMAI, PAŽYMA

2021-05-20 Nr. 4D-2021/1-356
Vilnius

TYRIMO PAGRINDAS

1. Tyrimas pradėtas Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus Augustino Normanto 2021 m. kovo 9 d. sprendimu Nr. 4D-2021/1-356.

1.1. *Tyrimo tikslas.* Nustatyti, ar policijos pareigūnai sulaikomam asmeniui sudarė sąlygas apsivilkti sezoną atitinkančius drabužius ir vėliau, po atliktų ikiteisminio tyrimo veiksmų, ėmėsi priemonių užtikrinti saugų jo grįžimą į gyvenamąją vietą.

1.2. *Tyrimo pagrindas.* Pagrindas pradėti tyrimą savo iniciatyva yra Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatyta, kad, jeigu skundas yra gautas žodžiu, telefonu arba Seimo kontrolierius nustatė pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeistų žmogaus teisių ir laisvių požymių iš visuomenės informavimo priemonių bei iš kitų šaltinių, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Šiuo atveju tyrimą savo iniciatyva Seimo kontrolierius pradeda atsižvelgęs į asociacijos „A“ 2021 m. kovo 1 d. pranešimą, kad Žiežmarių miesto gyventojas „X buvo sulaikytas kaip įtariamasis žmogžudystės byloje ir neatsižvelgus į jo aprangą (su guminėmis šlepetėmis) buvo išvežtas į Kauno tardymo izoliatorių. Kalbant su šiuo asmeniu sužinojome, kad jis po apklausos apie 3 val. nakties buvo paleistas į laisvę, esant -21 laipsnių šalčiui. [...] Minėtu nakties metu X neturėjo galimybių grįžti namo į Žiežmarius, kadangi tokiu laiku viešasis tarpmiestinis transportas nevyksta, dėl ko iki pirmojo traukinio maršruto į Kaišiadorių m., minėtas asmuo, avėdamas tik gumines šlepetes, vaikščiojo po Kauno miestą. Galiausiai atvykęs į Kaišiadorių m., jis apie 6 km ėjo pėstute iki Žiežmarių. Visų šių aplinkybių seka, galimai turėjo įtakos į tai, kad minėtas asmuo nušalo aštuonių kojų pirštus, kurie buvo amputuoti“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

1.3. *Tyrimo objektas.* Policijos pareigūnų veiksmai (neveikimas), sulaikomam asmeniui galimai nesudarius sąlygų apsivilkti sezoną atitinkančius drabužius ir vėliau, po atliktų ikiteisminio tyrimo veiksmų, nesiėmus priemonių užtikrinti saugų asmens grįžimą į gyvenamąją vietą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

2. Seimo kontrolierius 2021 m. kovo 16 d. raštu Nr. 4D-2021/1-356/3D-695 ir 2021 m. balandžio 8 d. raštu Nr. 4D-2021/1-356/3D-937 kreipėsi į Kauno apskrities vyriausiąją policijos komisariatą (toliau vadinama – Kauno AVPK, Kauno apskr. VPK), prašydamas paaiškinti aplinkybes, susijusias su X sulaikymu ir jo grįžimu iš Kauno AVPK į gyvenamąją vietą. 2021 m.

balandžio 29 d. Seimo kontrolierius gavo Kauno AVPK 2021 m. balandžio 22 d. raštą Nr. 20-1-8086.

Šiame rašte nurodoma:

2.1. „2021 m. sausio 14 d. apie 14.30 val. X iš nusikaltimo įvykio vietos, esančios [...], Žiežmariai, Kaišiadorių r., Kauno apskr. VPK tarnybiniu automobiliu buvo atvežtas į Kauno apskr. VPK Kriminalinės policijos nusikalstamų veikų registravimo skyrių procesiniams veiksams atlikti. Pristatomas į policijos įstaigą X mėvėjo kelnėmis, vilkėjo striuke ir megztiniu, buvo su kepure, avėjo batus. Ikiteisminio tyrimo duomenimis, X vilkėjo sezoną atitinkančius drabužius ir avėjo sezoną atitinkančią avalynę. Jis įvykio vietoje neprašė suteikti jam galimybę apsirengti (persirengti) ar persiauti batus. Tai patvirtina ir vaizdo įrašas“;

2.2. „X iš Kauno apskr. VPK tarnybinių patalpų po procesinių veiksmų atlikimo buvo leista išvykti į namus 2021 m. sausio 14 d. ne vėliau nei 18.20 val. Tokiu laiku X turėjo galimybę grįžti į namus visuomeniniu transportu. Be to, baigus apklausą X buvo paklausta, ar jis turi lėšų savarankiškai grįžti namo. X atsakius, kad pinigų neturi, [...] jam buvo duota pinigų kelionei, nurodyta, kaip galima pasiekti Kauno autobusų stotį [...].“

Tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos teisės aktai

3. Lietuvos Respublikos policijos įstatymo:

4 straipsnis „Policijos veiklos principai“ – „2. Policijos veikla grindžiama profesinės etikos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo, politinio neutralumo, veiklos viešumo ir konfidencialumo derinimo, tarnybinio pavaldumo, subsidiarumo, taip pat prievartos naudojimo tik būtiniais atvejais ir jos panaudojimo proporcingumo principais“;

25 straipsnis „Pareigūnų pareigos“ – „1. Pareigūnas privalo: 1) gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti jo teises ir laisves; 2) gavęs pranešimą apie daromą nusikalstamą veiką ar administracinį teisės pažeidimą (nusižengimą) arba pats būdamas įvykio liudininku, imtis neatidėliotinių priemonių užkirsti kelią daromai nusikalstamai veikai ar administraciniam teisės pažeidimui (nusižengimui), įvykio vietai ir įrodymams apsaugoti, nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo (nusižengimo) liudininkams nustatyti, sulaikyti ir (ar) pristatyti į policijos įstaigą asmenį, padariusį nusikalstamą veiką ar administracinį teisės pažeidimą (nusižengimą) ar įtariamą jų padarymu, ir policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka pranešti apie tai policijai. Šiame punkte nustatyti reikalavimai (išskyrus reikalavimą pranešti apie tai policijai) netaikomi pareigūnui tais atvejais, kai šios pareigos atlikimas iš esmės pakenktų policijos uždavinių įgyvendinimui; 3) užtikrinti sulaikyto ar pristatyto į policijos įstaigą asmens teises ir teisėtus interesus, suteikti neatidėliotinę pagalbą nukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos, administracinio teisės pažeidimo (nusižengimo) ar bejėgiškos būklės asmeniui; 4) imtis visų galimų priemonių asmens, valstybės, nevyriausybinių ar kitų organizacijų turtui gelbėti ekstremaliųjų situacijų atvejais; 5) laikyti paslapyje jam patikėtą įslaptintą (arba valstybės ir tarnybos paslaptį sudarančią) informaciją, jeigu ko nors kita nereikalauja tarnybinių pareigų atlikimas.“

Tyrimo išvados

4. Tyrimo metu nustatyta, kad 2021 m. sausio 14 d. apie 14.30 val. X iš nusikaltimo (įvykio) vietos, esančios Žiežmariuose, Kaišiadorių rajone, Kauno AVPK tarnybiniu automobiliu buvo nuvežtas į Kauno AVPK Kriminalinės policijos nusikalstamų veikų registravimo skyrių procesiniams veiksams atlikti. Pristatomas į policijos įstaigą X mėvėjo kelnes, vilkėjo striukę ir megztinį, buvo su kepure, avėjo batus.

Seimo kontrolieriui pateiktame vaizdo įrašė matyti, kad X vilkėjo sezoną atitinkančius drabužius ir avėjo sezoną atitinkančią avalynę, policijos pareigūnų neprašė suteikti jam galimybę apsirengti (persirengti) arba persiauti avalynę. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Seimo kontrolieriui pateikta informacija dėl policijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), jo pristatymo į policijos įstaigą metu galimai nesudarius sąlygų X apsivilkti sezoną atitinkančius drabužius ir apsiauti avalynę,

nepasitvirtino ir kad Kauno AVPK pareigūnai nepažeidė jiems teisės aktuose (šios pažymos 3 punktas) nustatytų pareigų gerbti ir ginti žmogaus orumą, užtikrinti ir saugoti jo teises bei laisves, užtikrinti į policijos įstaigą pristatomo asmens teises ir teisėtus interesus.

5. Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad X iš Kauno AVPK tarnybinių patalpų po atliktų procesinių veiksmų į namus buvo leista išvykti 2021 m. sausio 14 d. ne vėliau nei 18.20 val.

Pagal viešai internetinėse svetainėse, kuriose yra parduodami autobusų bilietai, skelbiamus duomenis, paskutinis autobusas, kuriuo iš Kauno miesto galima nuvažiuoti į Žiežmarius, Kaišiadorių rajoną, išvyksta 20.40 val. Tai reiškia, kad 2021 m. sausio 14 d., po procesinių veiksmų atlikimo, X turėjo galimybę grįžti į savo gyvenamąją vietą visuomeniniu transportu.

Be to, Kauno AVPK pareigūnų teigimu, jie ėmėsi veiksmų, kad X sėkmingai grįžtų į savo gyvenamąją vietą, t. y., policijos pareigūnai jam paaiškino, kaip galima pasiekti Kauno autobusų stotį, ir davė pinigų autobuso bilietui įsigyti.

Atkreiptinas dėmesys, kad tyrimo metu nebuvo gauta duomenų, jog Pareiškėjas priskirtinas socialiai pažeidžiamų asmenų grupei ir dėl to Kauno AVPK pareigūnams būtų kilusi pareiga jam suteikti papildomą pagalbą.

Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Kauno AVPK pareigūnai tinkamai vykdė savo pareigą užtikrinti pristatyto į policijos įstaigą asmens teises ir teisėtus interesus, suteikti neatidėliotiną pagalbą nukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos ar bejėgiškos būklės asmeniui ir paisė policijos veiklai taikomų principų (šios pažymos 3 punktas).

6. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nebuvo patvirtinta informacija, nulėmusi Seimo kontrolieriaus sprendimą pradėti tyrimą savo iniciatyva, t. y., išnyko tyrimo pagrindą sudarančios aplinkybės. Dėl šios priežasties Seimo kontrolieriaus tyrimas (atliktas savo iniciatyva) dėl policijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su X galimais teisių pažeidimais, nutrauktinas.

Nepaisant to, kad šiuo atveju X teisių pažeidimų nebuvo nustatyta, Seimo kontrolierius reiškia susirūpinimą tuo, kad nėra aiškių policijos pareigūnų elgesio taisyklių tais atvejais, kai iš policijos įstaigos išleidžiamas asmuo neturi galimybių savarankiškai grįžti į namus (t. y., asmuo neturi lėšų visuomeninio transporto bilietui nusipirkti, nėra asmens galinčio jį parvežti į gyvenamąją vietą, visuomeninis transportas nebevažiuoja, asmuo neturi socialinių įgūdžių savarankiškai grįžti į namus ir kt.). Atkreiptinas dėmesys, kad gali susidaryti situacijos, kai dėl policijos pareigūno klaidos bus nepasirūpinta savarankiškai negalinčiu grįžti į namus asmeniu. Tokios situacijos jam gali sukelti neigiamus padarinius arba padaryti žalos.

Dėl šios priežasties Lietuvos policijos generaliniam komisarui rekomenduotina apsvarstyti galimybę nustatyti pirmiau nurodytas policijos pareigūnų elgesio (veiksmų) taisykles, siekiant užtikrinti, kad visais atvejais būtų pasirūpinta asmenų, laikomų policijos įstaigose (esančių pareigūnų žinioje), saugia kelione iš policijos įstaigos į gyvenamąją vietą.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

7. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia savo iniciatyva pradėtą tyrimą dėl policijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su X galimais teisių pažeidimais, nutraukti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

8. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Lietuvos Respublikos generaliniam komisarui Renatui Požėlai rekomenduoja apsvarstyti galimybę nustatyti policijos pareigūnų elgesio (veiksmų) taisykles, kurios užtikrintų, kad visais atvejais būtų pasirūpinta asmenų, esančių policijos pareigūnų žinioje, saugia kelione iš policijos įstaigos į gyvenamąją vietą.

9. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas